

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

19 жовтня 2016 року

м. Київ

**Судова палата у цивільних справах
Верховного Суду України в складі:**

головуючого *Лященко Н.П.,*
суддів: *Гуменюка В.І.,* *Романюка Я.М.,*
 Охрімчук Л.І., *Сімоненко В.М.,*

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_1 до публічного акціонерного товариства «Брокбізнесбанк», третя особа – приватне підприємство «Водообробка та обладнання», про визнання поруки припиненою за заявою ОСОБА_1 про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 24 лютого 2016 року, ухвал Апеляційного суду м. Києва від 1 липня та 13 жовтня 2015 року, рішення Солом'янського районного суду міста Києва від 6 квітня 2015 року,

в с т а н о в и л а:

У січні 2015 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до публічного акціонерного товариства «Брокбізнесбанк» (далі – ПАТ «Брокбізнесбанк») про визнання поруки припиненою.

Зазначав, що 17 липня 2013 року між ПАТ «Брокбізнесбанк» та приватним підприємством «Водообробка та обладнання» (далі – ПП «Водообробка та обладнання») було укладено договір про надання овердрафту НОМЕР_1, за умовами якого банк у межах ліміту на умовах повернення, строковості та цільового характеру надав ПП «Водообробка та обладнання» кредит у формі овердрафту. Того ж дня на забезпечення виконання умов кредитного договору між ПАТ «Брокбізнесбанк» та ОСОБА_1 було укладено договір поруки НОМЕР_2, відповідно до умов якого ОСОБА_1 поручився за виконання зобов'язань ПП «Водообробка та обладнання» перед ПАТ «Брокбізнесбанк» за договором про надання овердрафту НОМЕР_1 від 17 липня 2013 року.

Оскільки ПП «Водообробка та обладнання» належним чином не виконувало взятих на себе зобов'язань за кредитним договором, станом на лютий 2014 року утворилася заборгованість у сумі 79 421 грн 4 коп.

16 квітня 2014 року банк направив ПП «Водообробка та обладнання» лист-претензію НОМЕР_3 про погашення простроченої заборгованості, а у вересні 2014 року звернувся до суду з позовом до ПП «Водообробка та обладнання» та

поручителя ОСОБА_1 про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором.

ОСОБА_1, посилаючись на те, що заборгованість ПП «Водообробка та обладнання» виникла з лютого 2014 року, а звернення до поручителя з вимогою здійснено 29 серпня 2014 року, тобто після спливу шестимісячного строку для пред'явлення вимоги до поручителя, просив на підставі частини четвертої статті 559 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) визнати поруку припиненою.

Рішенням Солом'янського районного суду м. Києва від 6 квітня 2015 року, залишеним без змін ухвалами Апеляційного суду м. Києва від 1 липня та 13 жовтня 2015 року, у задоволенні позову ОСОБА_1 відмовлено.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 24 лютого 2016 року касаційну скаргу ОСОБА_1 відхилено, судові рішення залишено без змін.

У поданій до Верховного Суду України заяві про перегляд судових рішень ОСОБА_1 просить скасувати ухвалені у справі рішення та ухвалити нове рішення про задоволення позову з передбаченої пунктом 4 частини першої статті 355 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) підстави невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеному у постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права, а саме частини четвертої статті 559 ЦК України.

На підтвердження зазначеної підстави подання заяви про перегляд судового рішення ОСОБА_1 посилається на постанови Верховного Суду України від 17 вересня 2014 року та 23 грудня 2015 року.

Заслухавши доповідь судді, пояснення представника ОСОБА_1 – ОСОБА_2, перевіrivши наведені в заяві доводи, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України вважає, що заява про перегляд оскаржуваного судового рішення підлягає частковому задоволенню з огляду на таке.

Відповідно до статті 353 ЦПК України Верховний Суд України переглядає судові рішення у цивільних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом.

За положеннями пункту 4 частини першої статті 355 ЦПК України підставою для подання заяви про перегляд судових рішень у цивільних справах є невідповідність судового рішення суду касаційної інстанції викладеному у постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права.

У справі, яка переглядається, суди встановили, що 17 липня 2013 року між ПАТ «Брокбізнесбанк» та ПП «Водообробка та обладнання» було укладено договір про надання овердрафту, за умовами якого банк у межах ліміту на засадах повернення, строковості та цільового характеру використання надав позичальнику кредит у формі овердрафту в порядку та на умовах, встановлених цим договором, а позичальник зобов'язався використати його за цільовим призначенням та

повернути банку, сплативши проценти за користування кредитом, виконати інші зобов'язання за договором.

Ліміт овердрафту за умовами договору встановлено в розмірі 300 тис. грн зі сплатою 24 % річних за користування коштами та зі строком користування кредитом до 16 липня 2014 року включно.

При цьому згідно з пунктом 2.1 договору кредитування позичальника у формі овердрафту здійснюється позикдавцем у межах ліміту та строку, встановлених договором, з максимальним періодом безперервного користування овердрафтом не більше ніж 30 календарних днів.

Початком періоду безперервного користування овердрафтом вважається перший день, починаючи з якого безперервно існувала заборгованість позичальника за овердрафтом. Датою закінчення періоду безперервного користування овердрафтом вважається день, по закінченню якого на поточному рахунку зафіксовано відсутність заборгованості позичальника за овердрафтом.

Отже, разом з установленням строку дії кредитного договору сторони встановили й строки виконання боржником окремих зобов'язань (погашення заборгованості за овердрафтом), що входять до змісту основного зобов'язання, яке виникло на основі договору. У разі, якщо на 30-й календарний день від початку періоду безперервного користування овердрафтом позичальник не здійснить погашення заборгованості по поточному рахунку, заборгованість позичальника вважається простроченою з робочого дня, що йде за датою закінчення періоду безперервного користування овердрафтом, і банк здійснює нарахування відсотків на суму овердрафту за фіксованою процентною ставкою в розмірі 29 % річних.

На забезпечення виконання зобов'язань за договором овердрафту цього ж дня між ПАТ «Брокбізнесбанк» та ОСОБА_1 було укладено договір поруки, за умовами якого він поручився перед кредитором за виконання боржником свого обов'язку за кредитним договором.

16 квітня 2014 року ПАТ «Брокбізнесбанк» направив боржнику лист-претензію про погашення заборгованості за кредитним договором, яка виникла у лютому 2014 року та станом на 15 квітня 2014 року становила 79 421 грн 4 коп.

29 серпня 2014 року ПАТ «Брокбізнесбанк» направив поручителю вимогу про усунення порушення та невиконання боржником зобов'язань щодо своєчасного повернення овердрафту та необхідність сплати загальної заборгованості за кредитним договором, яка станом на 22 серпня 2014 року становила 85 315 грн 8 коп.

16 вересня 2014 року банк звернувся до суду з позовом про солідарне стягнення боргу з боржника та поручителя.

Ухвалюючи рішення про відмову в задоволенні позову ОСОБА_1, суд першої інстанції, з висновками якого погодилися й суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив з того, що строк звернення з вимогою до поручителя не пропущено, оскільки договір поруки укладено на забезпечення виконання

договору кредиту, укладеного на строк до 16 липня 2014 року, і саме з цього часу у банку виникло право пред'явити вимогу до поручителя протягом шести місяців.

У постановах Верховного Суду України від 17 вересня 2014 року та від 23 грудня 2015 року, наданих заявником для підтвердження невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеним у них висновкам щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права, міститься правовий висновок про те, що вимогу до поручителя про виконання ним солідарного з боржником зобов'язання за договором слід пред'являти в межах строку дії поруки, тобто протягом шести місяців з моменту настання строку погашення чергового платежу за основним зобов'язанням, якщо умовами договору передбачається погашення кредиту періодичними платежами, або з дня, встановленого кредитором для дострокового погашення кредиту в порядку реалізації ним свого права, передбаченого частиною другою статті 1050 ЦК України, або з дня настання строку виконання основного зобов'язання, якщо погашення кредиту передбачається одноразовим платежем. Закінчення строку, установленого договором поруки, як і сплив шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання або одного року від дня укладення договору поруки, якщо строк основного зобов'язання не встановлено, припиняє поруку за умови, що кредитор протягом строку дії поруки не заявив вимоги до поручителя.

Отже, існує невідповідність оскаржуваного судового рішення суду касаційної інстанції викладеному в постановах Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції зазначених норм матеріального права, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України виходить з такого.

Частиною першою статті 553 ЦК України встановлено, що поручитель відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

У разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою, боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено додаткову (субсидіарну) відповідальність поручителя. Поручитель відповідає перед кредитором у тому ж обсязі, що і боржник, включаючи сплату основного боргу, процентів, неустойки, відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором поруки (частини перша, друга статті 554 ЦК України).

За змістом частини четвертої статті 559 ЦК України порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Порука – це строкове зобов'язання, і незалежно від установлення строку її

дії на підставі договору чи закону, вплив цього строку припиняє суб'єктивне право кредитора вимагати від боржника виконання зобов'язання.

Відповідно до частини першої статті 251 ЦК України строком є певний період у часі, зі впливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

Строк визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами (частина перша статті 252 ЦК України).

Разом з тим з настанням певної події, яка має юридичне значення, законодавець пов'язує термін, що визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати (статті 251, 252 ЦК України).

Таким чином, умови договору поруки про його дію до повного припинення зобов'язань боржника не означають, що цим договором встановлено строк припинення поруки в розумінні статті 251 ЦК України, тому в цьому випадку підлягають застосуванню норми частини четвертої статті 559 цього Кодексу.

З 22 січня 2014 року почався період безперервного користування ПП «Водообробка та обладнання» овердрафтом, оскільки саме з цієї дати обліковується перша сума за кредитом у розмірі 125 294 грн 35 коп. після погашення попереднього ліміту, а тому згідно з підпунктом 2.1 договору кредитування з 21 лютого 2014 року несплачена заборгованість вважається простроченою.

Отже, саме з часу прострочення несплаченої заборгованості відповідно до статті 261 ЦК України починається перебіг позовної давності для вимог до боржника та обчислення встановленого частиною четвертою статті 559 цього Кодексу шестимісячного строку для пред'явлення вимог до поручителя щодо окремих зобов'язань за кредитом.

Тобто банк мав протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання (виникнення простроченої заборгованості за овердрафтом з 21 лютого 2014 року) пред'явити вимоги до поручителя.

Отже, у справі, яка переглядається, суди неправильно застосували норми частини четвертої статті 559 ЦК України, що призвело до неправильного вирішення справи, а це відповідно до статті 360⁴ ЦПК України є підставою для скасування судових рішень.

Відповідно до статті 353 ЦПК України Верховний Суд України переглядає судові рішення у цивільних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом. Згідно із частиною першою статті 360² ЦПК України справи розглядаються Верховним Судом України за правилами, встановленими главами 2 і 3 розділу V цього Кодексу, а тому Верховний Суд України не може встановлювати обставини справи, збирати й перевіряти докази та надавати їм оцінку.

Відсутність у Верховного Суду України процесуальної можливості з'ясувати дійсні обставини справи, зокрема встановити наявність іншої, окрім простроченої, заборгованості ПП «Водообробка та обладнання» перед банком, перешкоджає ухвалити нове судове рішення, а тому справу слід передати на

розгляд до суду першої інстанції згідно з підпунктом «а» пункту 1 частини другої статті 360⁴ ЦПК України.

Керуючись пунктом 4 частини першої статті 355, пунктом 1 частини першої, частиною третьою статті 360³, частиною першою, підпунктом «а» пункту 1 частини другої статті 360⁴ ЦПК України, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

Заяву ОСОБА_1 задовольнити частково.

Ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 24 лютого 2016 року, ухвали Апеляційного суду м. Києва від 13 жовтня 2015 року та 1 липня 2015 року, рішення Солом'янського районного суду міста Києва від 6 квітня 2015 року скасувати, справу направити на новий розгляд до суду першої інстанції.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 3 частини першої статті 355 ЦПК України.

Головуючий

Н.П. Лященко

***Судді:
Гуменюк***

В.І.

Я.М. Романюк

Л.І. Охрімчук

В.М. Сімоненко